

Που βαδίζει η αριστερά;

(σκέψεις με αφορμή τα 100 χρόνια από την ίδρυση του ΚΚΕ)

του Δημήτρη Κατσορίδα (*)

1. Ένα πουκάμισο αδειανό;

Στο παρόν άρθρο θα επιχειρήσουμε να ανιχνεύσουμε τις αιτίες της κρίσης της Αριστεράς, έχοντας ως βασικό προσανατολισμό την αναγκαιότητα μιας ριζοσπαστικής ανασυγκρότησής της.

Καταρχήν να πούμε ότι η λέξη Αριστερά είναι ένας πολύ γενικός όρος, ο οποίος μπορεί να καλύψει πολλούς φορείς, κόμματα, οργανώσεις και κινήσεις, που επαγγέλλονται αυτό τον τίτλο, οι οποίες μπορεί να έχουν μεταξύ τους σαφείς πολιτικές, ιστορικές και ιδεολογικές διαφορές.

Ουσιαστικά, έχει γίνει σαν ένα λάστιχο που ο καθένας το τραβάει σε όποια κατεύθυνση τον συμφέρει, άσχετα από τις συνέπειες.

Αν, όμως, με τον όρο «Δεξιά», εννοούμε τις δυνάμεις εκείνες που εκφράζουν την κυριαρχία του κεφαλαίου επί της εργασίας και θέλουν να διαιωνίζουν τον καπιταλιστικό-εκμεταλλευτικό τρόπο παραγωγής, τότε με τον όρο «Αριστερά» εννοούμε τις δυνάμεις εκείνες που θα πρέπει να έχουν μια αντικαπιταλιστική πολιτική πρακτική και να είναι φορείς της σοσιαλιστικής κοινωνίας και του οράματος μιας αταξικής-ακρατικής κοινωνίας. Είναι όμως έτσι;

2. Η κρίση της Αριστεράς διεθνώς

Η αμφισβήτηση της Αριστεράς από τον κόσμο έχει τις αιτίες της

αφενός στις αρνητικές συνέπειες που υπήρξαν από τις χώρες του λεγόμενου υπαρκτού «σοσιαλισμού», εξαιτίας της γραφειοκρατικής παραμόρφωσής τους από το προνομιούχο κοινωνικό στρώμα που διοικούσε εκεί, *αφετέρου* από τις πολλαπλές κακές εμπειρίες διακυβέρνησης σε όλο τον κόσμο από τα σοσιαλδημοκρατικά και εργατικά κόμματα, που σε αρκετές περιπτώσεις έγιναν με τη συμμετοχή των κομμουνιστικών κομμάτων. Και το πρόβλημα δεν είναι αυτό καθαυτό η διακυβέρνηση, αλλά το γεγονός ότι αυτή η διακυβέρνηση σε καμία περίπτωση δεν βγήκε έξω από το πλαίσιο του συστήματος, δεν του δημιούργησε στοιχειώδεις δυσλειτουργίες, αλλά αντιθέτως το ενίσχυσε και το σταθεροποίησε.

Είναι χαρακτηριστική η αποτυχία των σοσιαλιστικών και γενικά των αριστερών κομμάτων, τα οποία ενώ οι εργαζόμενοι τα έβγαλαν στη κυβέρνηση για την εξυπηρέτηση των δικών τους αναγκών, εκείνα αντιθέτως διαχειρίστηκαν τον καπιταλισμό, υιοθετώντας το πρόγραμμα των εκ δεξιών αντιπάλων τους, ρίχνοντας σε πολλές περιπτώσεις την κρίση στις πλάτες των εργαζομένων. Εκφύλισαν την έννοια της Κοινωνικοποίησης, της Αυτοδιαχείρισης και του σοσιαλισμού, δίνοντας τα περιθώρια στη Δεξιά να δημαγωγεί για την «αποτυχία» δήθεν του σοσιαλισμού, ο οποίος επί της ουσίας δεν εφαρμόστηκε ποτέ.

Έτσι, οι συνέπειες της πολιτικής της Αριστεράς, σε Ανατολή και Δύση, σε Βορρά και Νότο, την κάνουν να εμφανίζεται χωρίς φερέγγυα εναλλακτική πρόταση για την οικονομία και την κοινωνία, χωρίς να μπορεί να πείσει για τους στόχους και τα μέσα που θα εφαρμόσει, χωρίς ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα μετάβασης στο σοσιαλισμό, χωρίς όραμα και προοπτική, και τέλος χωρίς εμπιστοσύνη στον ίδιο της τον εαυτό. Και όλα αυτά, σε αντίθεση με την Δεξιά, η οποία παρά τη σφραγίδα της συντήρησης και της αντίδρασης που είναι ταυτισμένη, εντούτοις έχει επιδείξει μια εξαιρετική ικανότητα ανασύνταξης και ανάπτυξης των δυνάμεων της.

Αυτή, λοιπόν, τη πολιτική κατάσταση μπορούμε να τη χαρακτηρίσουμε σαν μία ακόμη ήττα του λαϊκού κινήματος. Όμως,

η κρίση του εργατικού-λαϊκού κινήματος είναι ταυτόχρονα και κρίση της Αριστεράς. Μια κρίση, η οποία έχει το αντίκτυπό της και στην ελληνική Αριστερά, ιδιαίτερα μετά τη μεταστροφή του ΣΥΡΙΖΑ. Παρατηρούμε το φαινόμενο κόμματα και οργανώσεις να γεννιούνται, να διασπώνται, να αλλάζουν ή να πεθαίνουν σε όλο το φάσμα της Αριστεράς. Μια τρομερή κινητικότητα και ταυτόχρονα μια μεγάλη έλλειψη συντονισμού και συνεννόησης ακόμη και εκείνων των τμημάτων που μπορούν να συμπλεύσουν μεταξύ τους.

3. Που βαδίζει η ελληνική Αριστερά;

Η ελληνική Αριστερά, στα πρώτα βήματά της, στις αρχές του 20ου αιώνα, αναπτύχθηκε και διαμορφώθηκε με διαφορετικούς ρυθμούς απ' ό,τι η υπόλοιπη ευρωπαϊκή Αριστερά. Δεν αναπτύχθηκε στη βάση ενός ισχυρού εργατικού κινήματος, όπως τα σοσιαλιστικά και κομμουνιστικά κόμματα της. Η ληξιαρχική πράξη γέννησής της ήταν το 1918 με την ίδρυση της ΓΣΕΕ και του ΣΕΚΕ-ΚΚΕ.

Όμως, η ανάπτυξη της ελληνικής Αριστεράς δεν έγινε μέσα από ένα σοσιαλιστικό πρόγραμμα, αλλά αντίθετα κυριάρχησε η θεωρία των Σταδίων και της αστικής ολοκλήρωσης του ελληνικού καπιταλισμού, τα οποία διατυπώθηκαν για πρώτη φορά στην 6η Ολομέλεια του ΚΚΕ, το 1934. Μάλιστα, μέχρι περίπου το 2004 το ΚΚΕ υιοθετούσε την εν λόγω θεωρία. Αλλά, και το ΠΑΣΟΚ είχε εμπλακεί σ' αυτή τη λογική, όπως φαίνεται από τις δηλώσεις του ιδρυτή του, τη δεκαετία του 1980, περί «δημιουργίας νέας τάξης βιομηχάνων», με σκοπό την καπιταλιστική ολοκλήρωση. Όμως, και η κυβερνητική πρακτική του ΣΥΡΙΖΑ ουσιαστικά παραπέμπει σε αυτή την αντίληψη. Δηλαδή, πρώτα οικονομική ανάπτυξη (του ελληνικού καπιταλισμού) και μετά, στο επόμενο, ο σοσιαλισμός. Μόνο μικρές δυνάμεις, της ριζοσπαστικής Αριστεράς και κυρίως από τον τροτσκιστικό χώρο, εναντιώνονταν σε αυτή τη θεωρία.

Κατά πως φαίνεται, η επίσημη ελληνική Αριστερά είναι μια δύναμη που φτιάχνεται ως προνομιακός υπερασπιστής των συμφερόντων της αστικής τάξης και όχι ως ανταγωνιστική δύναμη σε αυτή. Γι' αυτό άλλωστε, μέχρι σήμερα, προσπαθούσε και

προσπαθεί να αναπτύσσει συμμαχίες με τμήματα της αστικής τάξης, και να απευθύνεται στα λεγόμενα πλατιά «εθνικά ακροατήρια» με στόχο υποτίθεται τον «εκσυγχρονισμό» της οικονομίας και την «παραγωγική ανασυγκρότηση». Αυτή η αντίληψη την οδηγούσε να συμμετάσχει σε κυβερνήσεις «εθνικής ενότητας», μαζί με αστικά κόμματα, όπως έκανε το 1944 το ΕΑΜ, όπως επίσης το ίδιο συνέβη το 1989 με τη συγκυβέρνηση του ενιαίου Συνασπισμού (ΚΚΕ-ΕΑΡ) με τη Νέα Δημοκρατία ή σήμερα του ΣΥΡΙΖΑ με τους ΑΝΕΛ. Η εν λόγω πολιτική είχε ως αποτέλεσμα μια σειρά από ήττες του λαϊκού κινήματος.

Η μέχρι τώρα πορεία και εμπειρία της επίσημης και κυβερνώσας Αριστεράς είναι πολύ διδακτική. Διότι, όποτε ανέλαβε να διαχειριστεί το αστικό κράτος, συμπαρασύρθηκε στο τέλμα, την κρίση ή την αφάνεια. Ξέχασε ότι το κράτος δεν είναι κάποιο ουδέτερο όργανο-εργαλείο, το οποίο μπορείς να το κατευθύνεις όπου θες. Απεναντίας, είναι όργανο στα χέρια της αστικής τάξης, που μέσα από αυτό ασκεί την εξουσία της.

4. Χαίρε κρίση

Κατά τις δεκαετίες του 1950-60, οι επιτυχίες της Αριστεράς διεθνώς, τα ισχυρά εργατικά κινήματα, τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα, ο πόλεμος του Βιετνάμ, η νίκη της επανάστασης στην Κούβα και την Αλγερία, η πολιτιστική επανάσταση στην Κίνα, η εξέγερση του γαλλικού Μάη το 1968, τα κινήματα απελευθέρωσης των γυναικών κλπ., ασκούσαν καταλυτική επίδραση στη κοινωνική συνείδηση και αποτελούσαν πηγή έμπνευσης για την Αριστερά. Ορολογίες, όπως επανάσταση, αντιιμπεριαλισμός, σοσιαλισμός, αυτοδιαχείριση κλπ., ήταν στην ημερήσια διάταξη και συζήτηση.

Σήμερα, όλα αυτά έχουν ξεχαστεί και υπάρχουν μόνο στο λεξιλόγιο μικρών ομάδων της ριζοσπαστικής αριστεράς. Η κυβερνώσα αριστερά έχει γίνει πιο ρεαλιστική, το λεξιλόγιό της έχει αλλάξει, και οι ορολογίες που χρησιμοποιεί είναι λέξεις όπως, «ανταγωνιστικότητα», «παραγωγική ανασυγκρότηση», «ευρωπαϊκό κεκτημένο», κ.ά.τ.

Έτσι, τη μεγάλη ανάπτυξη διαφόρων κοινωνικών κινημάτων των προηγούμενων δεκαετιών έχει διαδεχθεί η υποχώρηση του εργατικού-λαϊκού κινήματος, που αυτό με τη σειρά του τροφοδοτεί την επικράτηση των νεοφιλελεύθερων απόψεων. Η επίθεση της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης επιχειρεί να υποτάξει τις δυνάμεις της εργασίας μέσα από την εντατικοποίηση της εργασίας, τον αυταρχισμό, τη λιτότητα, τις ευελιξίες στην εργασία, την ανεργία, τις ιδιωτικοποιήσεις κλπ. Οι συνεχείς ήττες έχουν δημιουργήσει αδράνεια, μοιρολατρία και αλλοτρίωση της σκέψης. Έχει επικρατήσει ένας διαμελισμός στον ψυχισμό, στα αισθήματα και στην προσωπικότητα μας. Οι κοινωνίες διακατέχονται από μια θλίψη και οι άνθρωποι ζουν χωρίς κανένα όραμα που θα δημιουργούσε στο μέλλον μια καλύτερη ανθρωπότητα. Μάλιστα, πολλές φορές όσο μεγαλύτερη είναι η ήττα τόσο μεγαλύτερη είναι η αδράνεια, η απογοήτευση και η επικράτηση μιας ρεαλιστικής αντίληψης για τα πράγματα.

Απέναντι σε αυτή την επίθεση, οι δυνάμεις της εργασίας δεν έχουν ακόμη κατορθώσει να αρθρώσουν άλλη πρόταση. Οι αγώνες έχουν γίνει καθαρά αμυντικοί. Η αστική ιδεολογία έχει στριμώξει το εργατικό κίνημα, διότι δεν υπάρχει φερέγγυα, πειστική και σοσιαλιστική απάντηση. Ουσιαστικά, τόσο η εργατική τάξη όσο και η Αριστερά βρίσκονται ιδεολογικά, πολιτικά και οργανωτικά αφοπλισμένοι, μη μπορώντας να αμφισβητήσουν τον καπιταλισμό.

Όμως, αν το καπιταλιστικό σύστημα μέσω του νεοφιλελευθερισμού καταφεύγει στο να ρίξει τα βάρη στις πλάτες των εργαζομένων, τότε η λύση τοποθετείται έξω από τα πλαίσια του συστήματος. Όσο αυτό δεν το αντιλαμβάνονται οι κοινωνικές δυνάμεις τόσο θα πολλαπλασιάζονται τα παρακμιακά φαινόμενα.

Βέβαια, **η κρίση δεν είναι μόνο καταστροφή, αλλά και μετάβαση.** Μπορεί να γίνει αφορμή για συνειδητοποιήσεις και προβληματισμούς και να αποτελέσει το έναυσμα μιας δημιουργικής επιθυμίας για αλλαγή, συνεργασία και νέες ιδέες. Γι' αυτό ας την χαιρετίσουμε.

Συνεπώς, η αποκατάσταση των δεσμών αλληλεγγύης, η ενοποίηση των δυνάμεων όμορων χώρων, η ανάπτυξη και επεξεργασία της θεωρίας, οι διεπιστημονικές προσεγγίσεις, οι διάφορες πολιτιστικές πρωτοβουλίες, η αποκάλυψη του ρεφορμισμού, και η διαμόρφωση ενός σοσιαλιστικού προγράμματος και πόλου συσπείρωσης των εργαζομένων, είναι κατά τη γνώμη μου βασικοί παράγοντες για την αντιστροφή της διαδικασίας καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης. Εννοείται, πως η δημιουργία ενός ευρύτερου Χώρου Διαλόγου και Κοινής Δράσης είναι ένας καταρχήν βασικός παράγοντας για όσμωση και ενωτικές πρωτοβουλίες.

() Το εν λόγω άρθρο δημοσιεύτηκε στη «Εφημερίδα των Συντακτών», 3-12-2018.*